

פעם הייתי פה והנעתי סלעים בשנתי. באילו מקומות היה הדבר, זה עוד יתברר, טיבן העולם של השעות המאיימות להתגשם. טבריה כתבה לי, חשוב על פניהם המקוריים של היהודים, והתמורה שחוללו בהן שנות הגלות, עד שבהלכך בארצות זרות אתה רואה לפעמים הבלח בקלסטרס של גויי הארצות. בצדודית, בהטיית מבט, בעיקול של אף, חישוק שפתיים, אתה רואה את התבנית היהודית מזנקת אל פני השטח, דרך האי־אפשרויות של דורות ודם, ואתה מצמצם עיניים להיטיב לבחון. אבל לא רק זה. חשוב איך מרחוק אתה שומע שיחות בשפות לא לך ואתה יודע שהן עשויות מן העברית, בכל העולמות העברית עוד משתהה בהן, עד שאתה קרב והאשליה פגה, אוסף ההברות מתערבל באוזניך אטום. ודאי ישנה נקודה בחלל, נקודת שיווי משקל, שבה המרחק מכל הדברים נכון, ואתה עד לשרידים של עבר אבוד, חרב. יותר מזה, חשוב על רישום הרפאים הנותר בעצבים אחרי שאזמל המנתחים הסתלק וכל הגוף הוא רשת פועמת של זיכרון. האם לא כך תהיה ההתייזבות בלב ורד יהודה, האם לא כך אתה מדמה אותה לעצמך.

לפני שבועיים הגיע ממנה המכתב הזה. סנונית ראשונה. מאז הגיעו מכתבים נוספים, לעתים כמה מכתבים ביום, לא מכתבים, פתקים, חלקם שיריים במתכוון, חלקם שברי מחשבות, כולם עזים, כולם נרשמו בקפזה, תנופת היד הכותבת עוד חקוקה בהם. כתב היד יציב כרובו, פה ושם משפטים רוטטים בתוך השליטה שכמו נכפתה על הכתיבה, לרסן את ההתפרצות, לדייק, כאילו כתבה מתוך שכרות, בנתק של צלילות המחשבה מן הבשר, וחלק גדול מהמאמצים הופנה להנחיית האיברים, לתכנון התנועה הבאה, לצפיפות העצמות.

מדי יום מסרה לי אמי אותם, וארשת תמיהה על פניה. כמה היא כותבת, הטבריה הזאת. הדוורית כלל לא ידעה שחזרתי לגור במבוא ים, עם האבן הכבדה שהילכה בחדרים והייתה אבי, ואמי הדרכה, ציפורניה שלופות לגרד את הווייני מהיכן שהיא נודדת אליה, מהיכן שהיא שוקעת באפיסת כוחות. גם נטע אחותי שבאה לסוף שבוע, העירה. היא שאלה אם טבריה ואני נסוגנו חזרה לגיל ארבע־עשרה ומחליפים פתקים בכיתה, תחת עיני המורה. היא אמרה, הבולים מוזרים, ברור, שני המשוררים הגדולים של המאה העשרים ואחת חייבים להיות מקוריים.

תיארת לי שהייתה רוצה לדעת יותר. בדרכה העוקצנית חיבבה את טבריה. לפחות כך טבריה טענה. הבולים נשאו חותמות דואר ממדינות רבות, אבל הם הוחתמו באותו תאריך. בראש כל פתק צוינה שעת הכתיבה. כשעשיתי את ההתאמות הדרושות, חיסרתי והוספתי את הפרשי השעות, התברר שהמכתבים נכתבו כולם באותו יום, באותה שעה בדיוק. העשרים ושניים בספטמבר אלפיים ושש, שבע ושמונה־עשרה דקות. לא נזקקתי ללוח שנה, לתכנה של חישוב זמנים, כדי להמיר את התאריך אל מניין התולדות העברי. מועד שקיעת השמש בתל אביב, ערב ראש השנה התשסז, ערב החורבן.

לא הייתי מופתע. הרי יש רגעים שבהם אני רואה את פניו של אבי דרוכים אל איזה עולם הבא, אל המחיצה שמעברה השני עומדת אחותי מרים ומנקשת. לפעמים נדמה לי שבתוך

הצמיגות הכהה של הילדות, כל אותם גזרי צלולואיד מבהיק של תודעת עבר, של מרים ושלי, נאספים לסיפור אחד, הוכשרנו להיות בעלי אוב. גם טבריה ואחיה עכו אולי, בעל כורחם.

לא הייתי מופתע. בשבועות הקודמים שהתה טבריה עם עכו במסצ'וסטס, ששם הייתה לו מעבדה לחקר בינה מלאכותית, ותקציב מחקר שמן למשחקים המורכבים שלו. טבריה כתבה לי שהוא שוקד על מיזם ייחודי שקרוי כיסא שלמה. מרגע שחלקתי עם טבריה את שברי המסורת של ורד יהודה היא לא הייתה מוכנה להרפות. עכו, בהסתר, כבר זמם דרכים משלו לאחזר את הידע הנשכח של המסדר. מה אם כל אירועי הילדות, שאנו חווים במלוא חושינו, בטרם קמה השפה והייתה מחסום בנינו ובין העולם, מה אם כולם אינם אלא איתותים סתומים, שאנו מכשירי הקליטה שלהם, הגשושות, והם נמסרים הלאה, דרך החיווטים הסמויים של תודעתנו, אל הכרה כבירה מאתנו, עצומה, של בעל-שם המחזיק בכלי דעת את קיומנו על חוד הלהב. מה אם ניתנה לנו פתאום האפשרות לפענחם בעצמנו, איזה טירוף היינו נתקפים, איזה חשד איום, שמישהו מדבר דרכנו, מדבר, מדבר, אפילו הרוח בעצים היא כחכות, רווח נשימה בין הגאים. וטבריה הייתה שטופה אותה בהילות להיגאל.

טבריה, טבריה, אל אילו זירות קרב של בעתה את מסיגה אותי, הרי סופך שאמחק כל בדל של זכרך כדי שאוכל לשרוד. אינך רוצה לראות אותי בשיניי החשופות, עם עיני הרצח שלי, עיני המצלמה שלי המקפאות אותך בהבזק, באוושה של העדשה. אני לא אלחם. אינך יודעת כמה אני יודע להילחם, כמה לעולם אני נלחם במלחמותיי.

אבל עליי להתמקד. שמא תזעק אמי. לבי הושחל על חוט פלדה בחזירתי למבוא ים. היא אוחות בקצה אחד, ולבי שומע, בלילות, בחצות הבורקים של החורף הממשמש לבוא הזה, את זעזועי הכאב של שנתה.

טבריה ביקשה, התחננה, לכל פיסת ידע נוספת על ורד יהודה. מפתחות, היא אמרה, תן לי מפתח. שלחתי לה קטעים מסיפור שכתבתי לעצמי. רציתי להתחקות אחרי החיצונים, מוצאם, תפקידם המשוער בתולדות היהודים. הם עניינו אותי יותר מהמורשת שהייתה שלי, ולא רציתי בה כל חלק. הם עניינו יותר אותי יותר, אבל ידעתי שהאבולוציה שלהם קשורה ללא הפרד בקורותיו של מסדר הוורד. העניין גבר, העניין הפך דחוף עם חורבן תל אביב. חשנו שדבר מה רעוע בעיר, וידענו שעלינו להימלט. אבל לא שיערנו שהעיר תיכחד. חורבן מזור, העיר קרסה, ותושביה סומים לקריסה. מכוח תשוקתם החלולה האדריכלות נותרה על מכונה, הוסיפו הבניינים לעמוד, האוטומטים הגדולים המשנים בה אור ועונות פעלו במלוא המרץ, האזוניים היו ערלות להתחלפות של רעש בוכנות הרקע ברחש ההולוגרמה האורבנית. אמר רבה בר בר חנה, מעשה ברבי יוחנן בן נורי שהיה מהלך בדרך לבית שערים בימות החמה. ראה מקווה מים יפים, לא עמד. ראה עופות שהם שרים בדרך, לא עמד. ראה אילן שנתרוקן תוכו, נכנס תחת צילו. חלשה דעתיה. יצא הורמין בן לילית ואמר, אוי לכם ישראל שאתם מיטמאים טומאת מת ואינכם יודעים.

גם לחושינו לקח זמן לתפוס את הריק שהשתרר, את השממה בשולי כל מחווה, כל משפט שנאמר. זומבים מחורבנים. משהו בנו זיהה את החולשה. אצלי שיספה מרים את העפר ואת השנים, נולדה אתי בכל בוקר. טבריה לא סיפרה כיצד שב אליה אחיה צפת, אחיה המת צפת. אבל ראיתי, וידעתי שהיא מכירה בי את הסימנים, כפי שהיא ידעה שאני מכיר בה. ונמלטנו. סבבנו בערים אחרות, שבנו אל הערים שפלטו אותנו.

האימיליים שטבריה כתבה לי ממסצ'וסטס בתגובה לקטעי הסיפור הלכו ונעשו פרומים יותר. המייל האחרון היה תווים מעורבלים, קשקשת של אותיות. ואז הגיעו הפתקים. והניסיון שלי להבין. והסיבה שאני כותב את הדברים בחיפזון. לאחוז בהשתלשלות ההבנה בטרם תימוג. את הדימוי של רישום הרפאים הנותר בעצבים משנגע בהם אזמל המנתחים זיהיתי. כבר הנחתי אותו בשיר משלי. אבל לא שיר שהזדמן לטבריה לקרוא. כתבתי אותו אחרי שנפרדנו, אחרי שהקשר בינינו צונן, כשנכנסתי בשערי מבוא ים. לא בשערים. כי בשבת הראשונה להגעתי הלכתי לבית הכנסת. מה אתה הולך אליהם, אמר לי אבי, מר אפללו, דורון, להבֵּל, מה הועילו לך המקדשים שלהם. ככה פתאום נעו אמות הספים של שתיקתו. להבֵּל, אמר, שטויות. ואני חייכתי, וירדתי במורד הכביש, על האספלט החמים מן הסתיו המזויף של ראשית מרחשוון ועמדתי בפתח. קולו המעופה של בחר צעיר הרחף מעל הראשים את ההפטרה, ויחזק חרש את צורך, מחליק פטיש את הולם-פעם. אז מעד קולו והמילים, ויחזקהו במסמרים לא ימוט, כבר נרעדו באוויר. סמוך לבימה קפץ את שפתיו בנו של הרב שלי מימי נעוריי. אולי היה בעל הקורא הרך לימים תלמידו. המתנתי עד שהגברים יגמרו לזמר את הבו לאדוני ואת עץ חיים היא, המתנתי עד שהפרוכת נסגרה וסבו מארון הקודש המתפללים. אמרתי לעצמי שאת המוסף ואת פרשיית פיטום הקטורת לאחריו לא אוכל לשאת, לא בסלסוליו של הפייטן הכורדי, בקול שהשמות של הזמן חספס ליופי גדול מהיופי השמור אצלי. פניתי ללכת.

טבריה, יש ודאי איזה שיור של ישותך שמאזין בתוך הלילה שלי. הרי לא הסתלקת כליל, ומופעים שלך ישובו, לרגעים, אל תוך חייהם של אחרים. האם את זוכרת אחר צהריים אחד, שהיה לנו די בשפעת האור, שסטינו מאחת הדרכים בפארק הירקון, ולפתע, במובלעת של עצים, היה לנו די, בשטף השמש המסתנן. אותה תחושה עמומה של התרחשות המאיימת לחצות את סף ההכרה עברה אותי. ורגליי הלכו לאן שהלכו. ונגלו הדברים שנגלו:

צִפּוֹר מָוֶת, צִפּוֹר מָוֶת
יִרְגְּזִי שָׁחַר בְּחוּג הָאֵן
בְּעֵץ עֲצִיּוֹתוֹ, בְּצִפּוֹר –

מִן הַבֶּקֶר
חֶתֶךְ הָאֶזְמֵל
וְרִשּׁוֹם הָרַפָּאִים
בְּתַבְנִיּוֹת עֶצֶב.

אֶתָּה הָעוֹבֵר, הַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם
חֶלֶל הָעוֹלָם וְיָפוּ בְּתוֹךְ
בְּחוּג הָאֵן תַּחֲרוֹת וְעָפוּ
בִּירְגִזִּי הַשָּׁחַר
מָה כָּבֵר.

מדוע כתבתי על יפו, כאילו אני מתגעגע על הדירה ברחוב שבטי ישראל. וכבר איני מתגעגע, כי הכול מלא מקרים. לא זו כוונתי, אלא שטבריה ציטטה אותי מבלי משים, או שאני ציטטתי

אותה. אם במציאות חלופית כלשהי ביקרה טבריה בארצות הברית בערב ראש השנה התשסז, ומארצות הברית שוגר המכתב הראשון, ארבע שנים התעכב בדרכו אליי.

אילו נותר המכתב ביחידות, יכולתי לתרץ את הדברים לעצמי. לומר שטעות עם חותמת הדואר, ושסמיכות הדימויים רק מקרה. הרי הגבולות בין השירות שלנו טושטשו מכבר. אני הייתי המורה שלה, וגחנתי מעל כתפה כשכתבה, ואמרתי לה, פה ופה עלייך לשכתב, שם ושם אינך די נאמנה. ספק אם נזקקה למורים. המפגש אתי היה תסס, קפנדריה. בכל זאת, משהו משלי לקחה. וכשהראתה לי את הילד המלאכותי, השיר הארוך שעסק בעכו, ידעתי שנפל דבר בכתיבתה. היא הצטללה באחת. מין ידע אילם באשר לדרך עבודתו של דימוי ניכר בה, ידע חדש, שהיה נכרי לי, ואני הייתי אנוס ללמוד, לקחת מאצלה.

כמו סיפורים בלשון פרטית היו הדימויים שלה, מסרבים לתרגום. אבל דימויים מוכרחים תרגום מסוים. יושב לו איפשהו משורר, ומשווה בעיני רוחו את א בדמותו של ב, טוזה קשרים בין השניים. אולי הקשרים מציגים מבנה עומק. אולי ברקע מהמה התודעה שלו חרש. אולי כך נגלים לו הדברים, בלשון מושאלת. אמר ניטשה, משורר אינו ממציא את לשון ההשאלה, ההשאלה היא אופן חשיבתו. ייתכן שלא כך אמר, או לא במדויק. שיזדיין הגוי הזה, אמר או לא אמר. תרגום תמיד נדרש, אם לא במחשפים של השירה המתגבשת, אז ברוחכם שלכם, המשחרת לפשר, האנוסה לנחש את הקלעים, האנוסה לשחזר את ירפתי הבימה. לא אצל טבריה. פעילות התודעה עצמה דומתה בשירים לדבר מה אחר. לרגע הבהיקה בדימויים תבונה של חיזור, שהייתה דרושה להשלמת הרישומים הפנימיים, חיזור שאמון על לשוננו, אבל משתמש בדקדוק שלא נוכל להשיג.

במכתב אחר, שנשלח מטיבט, כתבה טבריה על בנימין זעפרני והפואמה שלו, התשסז, שמתחקה אחרי חורבן תל אביב כפי שהיה עליו להתרחש. מוזר, על זעפרני לא שמעתי מעודי. אבל חיפוש באינטרנט העלה אותו, את הפואמה שלו. היא פורסמה במלואה בשנות השבעים. חוקר של שירתו, מאוניברסיטת בן גוריון, נכתב באחת התוצאות, נעדר זה שבועיים מדירתו. גם הוא גר ביפו. למעשה, הוא גר בדירה שלי לשעבר.

הפואמה עוקבת אחרי הדמויות בעיר בזמן שעובדת החורבן מחלחלת אל מוחן. לאורך הקריאה הזדמזמו בראשי שורות משיר של מריאן מור. היא מצטטת בחור שאומר ששירה עברית היא פרוזה עם איזו תודעה מועצמת. היא מסיקה שההתעלות מזמנת את ההזדמנות והשיקול המעשי קובע את הצורה. לא יכולתי לתאר טוב יותר את הפואמה של זעפרני. בשושלות של ורד יהודה משפחת זעפרני היא משפחה חשובה. רבי שמעיה זעפרני הוא אחד מתלמידיו הבכירים של ר' שלמה בנבנישתי ורד יהודה, רבנו שבו". אם להאמין לשושלות הוא היה בן הפלוגתא של אבי קדמוני, רבי משה בן יחיא אפללו. בשירה זיהיתי הדים וצללים של כמה ממדרשי ורד יהודה שהפקיד אבי בידי.

בפתק מווארנסי כתבה טבריה את השורות: שלפני קול אבי מן הרעש / צבת קולו / מבעד צליל לבן // עכשיו הוא בוכה בשבילי, עכשיו / מבקש אצל המתים. // בערב רָהֵשׁ בָּאתִי אורה / במוצאי ערב בנו פחד.

שבתי וקראתי את המילים וצעדיה של אמי קרבו לדלת החדר. היא חזרה מביקור אצל ראובן אחי. שיוויתי לי את אבי לצדה, דמום למול נכדיו. היא עמדה מעבר לדלת ושאלה אם הכול בסדר. עניתי בחיוב. שאלתי למה. היא אמרה, כי נטע אמרה שלא יצאת כל אחר הצהריים

ממנו, וכבר חושך, נְעִבְיָשָׁפּ. אמרתי שאני כותב תשובה לטבריה. היא אמרה, אל תשב בחושך לבד, אל תאמץ בחושך את העיניים. מי אני שאגזור עליה לשמש עדה להרס שלי, לכרוסם. הרי נשאה אותי פעמיים אל ארץ החיים מן הנשייה, מעמק הבכא. מי אני שאצווה עליה ללדת אותי שוב. וחשבתי על נטע, שלא הכירה את מרים, אבל למדה אט אט יותר מכולנו מי הייתה. וחשבתי על עצמי עומד בסלון, עם החגורה הצבאית לצווארי, ונשיפתה של אמי שורקת על עורפי.

איך אבא, שאלתי. נו, אמרה, אתה יודע. אולי תצא מהחדר לאכול אֶתנו. יש לי שוקולד פה, אמרתי, ואני חייב לסיים את המכתב לטבריה. היא אמרה, שום דבר טוב לא יצא מהכתיבה שלכם הזאת. אתם שוברים אחד לשני את הלב ומה יצא. אמרתי, הבטחתי לאבא שנלך מחר לבית העלמין. הוא לא ילך, היא אמרה, אני לא ייתן לו ללכת. האוויר עשוי קלף, אימא, רצייתי להגיד, האוויר מתרדד לעור יבש, עליזה בת מרימה סוויסה, כמה הוא יכול לעמוד בחבטות של מרים מהצד שלה. שתקתי. היא גיששה אחרי מחשבותי, כמעט ואחזה בהן, אבל נרתעה ברגע האחרון. אתה כבר גבר גדול, היא אמרה.

עברתי על המייל האחרון ששלחה טבריה. מתוך הקשקוש הגרפי הצלתי דבר מה. היא פוחדת, כתבה, והיא זקוקה לעזרה. איזו ישות רוחשת רע השתלטה על עכו. הוא זימן אותה באמצעות הזנה של מדרשי ורד יהודה לבינה המלאכותית שלו, רצף החללזמנטודעה נבקע. חשבתי שמא היא עוד במעבדה במכון הטכני, וכל המכתבים שלה נהדפים משם, לובשים חומר ומגיעים אליי. אבל מי בעצם מימן את המחקר של עכו אסידו. טבריה הזכירה בשעתו שזכה במלגת ענק. מי קרא את ההצעה שלו, מי חשב שהיא בת ביצוע כלל, שאינה הויית גדלות. למחרת בבוקר קמתי עם קצה של רעיון ליצירה, שירית בטבעה, שירה עברית, פרוזה עם תודעה מועצמת. התעלות, שיקול מעשי. שעות הבוקר חלפו בעלפון חושים. עד שאמי הביאה מכתב נוסף, עם חותמת הדואר של אלסקה. פתחתי ומצאתי בו שברים מן החלום שחלמתי במרוצת הלילה הקודם. צעדתי בהרים, נמתחו מעליי שחקים בגוונים מתחלפים של כחול, כחול בלתי מצוי שאת גווניו ניתן למסור רק במונחים של מרקם, קנבס סדוק, קטיפה, כנפי חרק. או בשפתן של התרכובות הכימיות, בשפה של אורכי גל, בשפה נוירונית, בשפתו של החשמל, האינ־שפה של התרחשות הפנים. החזקתי קופסה מלאה להתפקע במיני שוקולדים. האדמה הסלעית חרקה תחת צעדיי. באחד המדרונות מצאתי את נטע מתנוודת על עומדה. נערה צנומה, נשמטת מן הערות. הצעתי לה להתרווח בקופסה, הצעתי שאשא אותה הביתה. הלכתי, נוטף זיעה, כל שומניי לי לרועץ. נטע התהפכה בשנתה, היא מלמלה שאניח לה, שאינה רוצה להינצל, כדרך שניצלתי אני, אם זו ההינצלות עדיף לה האבדן. אחר כך נעשתה לי קפיצת הדרך של החלימה, הייתי קרוב אל יעדי, בגבי בית הכנסת ואני עולה אל בית הוריי. הקופסה בידי הפכה קלה. הבטתי פנימה. נעלמה נטע ונעלמו השוקולדים. בעבי החלימה חשבתי בשעשוע, ממזרתה, ושבתי על עקבותיי. נטע נחבאה בגרם המדרגות המוליך לבית הרב. חייכה בשביעות רצון. פניה היו מרוחים בשוקולד. היא הייתה ילדה. בת שש, אולי. הושטתי לה את ידי. בתחילה סירבה. אחר כך נעתרה. נכנסנו הביתה, והבית מיותרם. היא התיישבה בסלון. איזה קשר בגרון נקשר בלי סיבה.

בפתק שלה טבריה נשאה את עכו החוצה מן האש. אנשים הקיפו אותם, פניהם בצל מחטים של אש פרצו מראשיהם, חוטים של אש, סלילי אש, עד שהאוויר להט והתפצץ סביבם. פני

האנשים נותרו לוטים, אבל מוחם הזין את הבערה. אחינו החיים ניתנו לנו למשמורת. מה בדיוק אירע במעבדה במסצ'וסטס. חזרתי וקראתי את האימיילים של טבריה, לצד הסיפור ששלחתי לה. סיפור על ילד פלא, הכלאה של תינוק לאב בן שחת, שמת בהגיעו לעולם, ושל ילד שרימה את המוות. סיפור על ילד שנועד למסור, בנשיכתו, ידע הדרוש לחיצונים להגשמת ייעודם. אין כורתין ברית לעובדי עבודה זרה, אמר רבנו בן מיימון, שאני אוהבו הגדול, ככל שאשנא אותו באהבתי, ועוד הוסיף ואמר, המינים והאפיקורסין מצווה לאבדן ביד. אבל מה אם היה בזה שמץ של אמת. מה אם בלא יודעין העליתי על הכתב אגדה שהזכיר אבי באחת משיחותינו. מה אם טבריה האמינה לה. איזו בשורה נועדה לשאת בינה מלאכותית ששבה מן הקלקול, מהדממה הממתנה לכל כפיליו המלאכותיים של האדם. פרשתי לפניי את הפתקים השונים. בלא ציר זמן להוציא מועד הגעתם, בדיתי צירים אקראיים, שלא הועילו בדבר.

בשישי אחר הצהריים לא הניחה לי נטע. מדוע באה שבת אחר שבת לבקר את הוריי, חשבתי, אין לה חיים. התריתי בה שלא תעבור לתל אביב, אבל היא בשלה, נרשמה לאוניברסיטה, לימודי כלכלה. אמי נשמה לרווחה כשזה קרה. נטע אמרה, בוא תצטרף אליי למרפסת. ישבנו בשתיקה. נטע אמרה, בוא נצא החוצה קצת. הלכנו. העננות עשתה את זוהר היום כספיתי. נטע אמרה, יש אור כזה רק במבוא ים. נטע אמרה, אז מה אתך, מה הקטע עם המכתבים, מי זו ששלחת לך אותם. טבריה, שאלתי. היא אמרה, מי. היא צחקה. אתה בקשר עם מישהי שקוראים לה טבריה, מה ההורים שלה חשבו לעצמם. ארשתה הקדירה. טבריה, היא אמרה, איזו אידיוטית אני, מה שלומה. שאלתי אם אמנו הדיחה אותה לשוחח אתי. נטע אמרה שיש לי דעה רעה עליה, שאני חושב שאין לה עיניים, שאף פעם לא אכפת לה. אמרתי שלהפך, שיש לה יותר מדי עיניים, שאני רוצה לחסוך ממנה את הדאגה, שהייתה ילדה דאגנית מדי. שאלתי אם לא ריק מדי בתל אביב. אה, אמרה, אתה מתכוון שעכשיו שחבורת המשוררים שלך הסתלקה, עזבה גם השירה. להפך, כל מי שהיא מכירה כותב שירים, אפילו תלמידי כלכלה. אמרתי שאני עוקב לפעמים, שאני שונא מה שקורה לשירה, ששימוש בלשון מצריך זהירות. אוף, אמרה, אתה באמת חושב את עצמך. אמרתי שהמשוררים האמתיים כבר פנו. נטע קטעה אותי, היא אמרה, יאללה, יאללה. אמרתי, אבל שירה היא הזירה שבה מתכוננת העצמיות של המשוררים, היא לא עדות למי שהם או למי שהם רוצים להיות. למה אתה לא יכול לדבר כמו בן אדם, אמרה נטע, אולי בגלל זה טבריה עזבה אותך. שתקתי. נטע אמרה, היא עזבה אותך, נכון, קשה לי לזכור בדיוק, היא גבוהה, נכון, מגושמת קצת – – – רק עכשיו נרשמת האימה, כשאני מביט בשיחה מהצד של נטע. ציבור של חיידקים שהשיחה הכימית ביניהם דמומה, מכונות קטנות, לא מזיקות, של שכפול והפצה, מתפרצות באחת בהגיע המושבה לגודלה הנכון. רטט כימי עובר בה, פקודת הרצה. מהי המחלה אם לא שיבוש מידע – – – נטע אמרה, אז איך יכול להיות שהיא שלחה לך באותו יום מכתבים מהרבה מקומות. הבטתי בה. היא אמרה, אימא. הסבתי את מבטי. בנק, מרכז מסחרי, בניינים רחוצים בבוהק המתכת של מרחשוון. היא אמרה, תכף ירד גשם, הולך להיות סוף שבוע גשום. חזרנו הביתה. בחדר שוב סידרתי את הפתקים של טבריה. ללא הועיל. אחי ראובן בא עם אשתו והילדים. הצטרפתי לארוחת הערב. חזר לך קצת צבע לפני, אמי אמרה. את החוצות דקר הגשם, ברדידים של חמצן, חנקן, שקופים עד חלחלה. הבוקר הגיע המכתב האחרון, נדמה לי. מוואקאנדה. יש רצף פנימי בין הפתקים שאיני תופס. טבריה כתבה, ומה אם התודעה שלך יכלה להימתח עד שכל נקודה בה הייתה מימוש

של אחת מאפשרויות הקיום שלך, האם כך תהיה העמידה בטבור הוורד, האם זה מה שקרה. חשוב על רשת הזיכרון המחזיקה את העבר. חשוב על רשת התשוקה המחזיקה את העתיד. חשוב על אינספור רשתות. חשוב שאתה צריך לבחור אחת מהן שתהפוך למתכונתה של הממשות. חשוב שאתה נותן לה תוקף מוחלט. חשוב שאתה מתאיין בעצם הבחירה. כך או כך יהיה שלום אדוני. כמה אתה יפה וכמה בחושך. כמה אתה בחושך, וכמה לבד.

קראתי וקראתי. לא נחלקו חכמים שמחצלות של טבריא טהורות הן. בערפל עלה והצטייר רעיון עוועים. חשבתי, המוח שלי הורעל מרוב שירה. כל זה הוא בעצם תכנית מתאר של סיפור אהבה, לא, שרטוט של אירוע שרק האהבה עשויה לשמש לו מצע. לא, ההכחדה ששום אהבה אינה שלמה בלעדיה, תמימות ההכחדה.

התיישבתי למחשב, אני ישוב לפניו, התחלתי לכתוב, אני כותב, אני מדמה לי את ההימתחות הזאת, להיות כל כך הרבה בבת אחת, בכל העברים להיות, לחוש את ההיות, את התנפלות ההווה. ואז לבחור. אני יודע מה טבריה בחרה. היא הורשה לי את הגורל שלה, לחלום את המציאות המאיימת לבוא. אני חש את השינוי הולך ומתחולל. איך הגיח לעולם בנימין זעפרני, איך ייתכן שלא שמעתי עליו קודם, הוא וסופו הנורא, שיסוף הוורידים, מניין נקרע אם לא מתוך תודעתי, פואמה שמעולם לא הייתה על תל אביב וגזר דינה. ובה בעת זכרתי שקראתי אותה, זכרתי את רגעי האמת שהפואמה של זעפרני לובנה בהם בשיחות, בפורומים ברשת, בעיתונות המקומית. אבל לא דיברתי על כך עם טבריה. מהזיכרון הזה טבריה נפקדת, איננה, הולכת ומחליקה אל אפשרות עמומה של עבר. אני מחפש אחריה, משנן לעצמי רגעים, הם ריקים, תמונה, האם את זוכרת אחר צהריים אחד, טבריה, שהיה לנו די בשפעת האור, שסטינו מאחת הדרכים בפארק הירקון, ולפתע, במובלעת של עצים, היה לנו די, בשטף השמש המסתנן. העתיד כבר מגרד בקצה התודעה, הוא הולך ונפתח לפניי, מוחשי מן ההיסטוריה, אני מכיר אותו ביתר שאת. גם בו טבריה חסרה.